REPÜLÉSTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK
REPÜLÉSTUDOMÁNYI KONFERENCIA 2013
On-Line tudományos folyóirat
XXV. évfolyam 2013. 2. szám

Forray László[1] – Gerőcs Imre[2]

A MAGYAR KÜLÖNLEGES MŰVELETI ERŐK ALKALMAZÁSÁNAK MÓDSZEREI A KRITIKUS INFRASTRUKTÚRA BIZTOSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN[3][4]

Ez a tanulmány a különleges erők NATO keretein belül történő alkalmazásának lehetőségeit vizsgálja a kritikus infrastruktúrával kapcsolatos műveletekben, illetve bemutatja e műveletekben való részvételük jogi hátterét. A dolgozat során a műveleti környezet, a szervezet és a konkrét feladat kerül kifejtésre, majd konklúzióként a fent említett szervezet képességeiből adódó lehetőségek kerülnek megállapításra. A szerzők a különleges erők és azok feladatának korrelációját vizsgálják, kutatják. Dr. Forray alezredes a Magyar Különleges Erők kiképzésének, felkészítésének, bevetésének lehetőségeit kutatva szerezte meg doktori fokozatát. Gerőcs százados, korábbi különleges műveleti katona, a haderő kritikus összetevőit vizsgálja – különös tekintettel a katonai erőket kiszolgáló energia hálózatra.

DEFENDING CRITICAL INFRASTRUCTURE WITH SOF

This study will introduce the legal background and the opportunities of Special Forces employment in Critical Infrastructure Operations within the framework of NATO. The environment, the organization and the actual work to be done will be investigated and conclusion will arise about the options raised by the special capabilities of such units. The authors are researching the correlation of special operation forces and their mission. Dr. Forray earns his PhD by researching the employment and training of Hungarian Special Forces. Mr. Gerocs, formar SOF researching the critical components – especially energy system – of using military force.

A MAGYAR KÜLÖNLEGES MŰVELETI ERŐK JELLEGE

A különleges műveleti képesség kialakítása Magyarországon a 21. század első éveiben kezdődött meg, és a kijelölt az állomány 2008-ra készen állt az Afganisztánban történő éles harci bevetésre. Az ISAF égisze alatt napjainkig, nagyon kevés nemzeti megkötéssel tevékenykedve, a Magyar Honvédség 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj, különleges műveleti csoportjai értékes tapasztalatokat gyűjtöttek és gyűjtenek a mai napig is az aszimmetrikus hadviselés területén. Ahogyan a világ országainak a különleges erői, úgy a magyar különleges erők is erősokszorozó hatással bírnak. Ez azt jelenti, hogy ezek a csapatok több fajta képességet használnak és hasznosítanak a harcban, mint a más hagyományos erők. Ezt a befogadó nemzeti erők állományának kiképzésével, vezetésével és felszereléssel történő ellátásával, valamint nem

[1]Dr. Forray László alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Műveleti Támogató Tanszék forray.laszlo@uni–nke.hu

[2]Gerőcs Imre százados, szakoktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Műveleti Támogató Tanszék, gerocs.imre@uni-nke.hu

[3] A tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0001számú „Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások” című pályázat keretében: A „Civil-katonai partnerség” alprogram „Humánvédelem- békeműveleti és vészhelyzet-kezelési eljárások fejlesztése„ kiemelt kutatási terület (KKT) támogatásával készült.

[4] Lektorálta: Dr. Dunai Pál alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katonai Repülő Tanszék, dunai.pal@uni-nke.hu

konvencionális fogásokat, módszereket, illetve eljárásokat, harcászatot alkalmazva valósítják meg. Ezen speciális képességek közé tartozik többek közt a magas szintű egészségügyi ellátó képesség – ez leginkább harctéri elsősegélynyújtásban valósul meg – műszaki szakértelem, kommunikáció és átfogó fegyverzettechnikai ismeretek.

A különleges műveleti erők katonáit arra képezik ki, hogy saját vagy barátságos erőktől távol, kisalegységekben működjenek. Ezek az erők úgy vannak felszerelve, hogy kíméletlen környezeti tényezők között is képesek legyenek hosszabb időn keresztül feladatuk kivitelezésére. A különleges erők műveleti elemének egyedi képessége még az adott működési környezet előzetes értékelése, elemzése és az azt befolyásoló körülmények vizsgálata.

Afganisztánban a hálózat-központú hadviselés nyújtotta lehetőségeket megtapasztalva és később gyakorlatba sikeresen alkalmazva azokat, napjainkra a magyar különleges műveleti erők alegységei képesek a műveleti területen egymástól függetlenül, minimális elöljárói irányítással, önállóan, a parancsnok elképzelését követve, a számukra meghatározott műveleteket végrehajtani.

Megállapítható, hogy a magyar különleges műveleti erők elsajátították a fent említett képességeket és széleskörű tapasztalatokat szereztek több válságövezetben, kijelenthetjük, hogy rendeltetését tekintve a legnagyobb haszonnal akkor jár alkalmazásuk, ha már békeidőben bevetik ezeket az erőket.

KÜLÖNLEGES MŰVELETI ERŐK C4I[5] RENDSZERE

Különleges képességekkel végrehajtott különleges feladatok nem konvencionális vezetési, irányítási, kommunikációs (híradó), számítástechnikai és hírszerző (felderítő) rendszer működtetésén alapulnak. A különleges erők – hagyományos erőkkel ellentétben – a parancsnoki lánc minden szintjén rendelkeznek összekötő elemekkel, ami jelentősen növeli a műveletek pontosságát és hatékonyságát.

A hagyományos haderő szervezete vertikális. A feladatot az elöljáró parancsnokságon tervezik meg, amit az alárendelt csapatok hajtanak végre. A XXI. században a harc megvívásának változó körülményeit figyelembe véve ez a szervezeti felépítés nem a legmegfelelőbb. A szemben álló fél horizontálisan szervezett erőivel szemben a különleges műveleti erők hasonlóan szervezett csapatai képesek hatékonyan felvenni a harcot.

A vertikálisan szervezett haderő túl lassúnak és komplikáltnak bizonyul, valamint a helyi konfrontációkat sem képes megfelelően kezelni, ami a modern nem lineáris hadviselésben kulcsfontosságú tényező lehet. Ezt felismerve és ehhez alkalmazkodva alakították ki a különleges műveleti erők szervezetei felépítését, ami már horizontális elemeket is tartalmaz. Ez legjobban a különleges műveleti erők vezetési és irányítási rendszerében nyilvánul meg.

A vezetés, irányítás és más szektorok egy szervezetbe való integrálásának igénye a modern hadviselés profiljának aszimmetrikus jellegével, az információ fölényen alapuló hatásalapú műveletek elterjedésével egyre sürgetőbbé vált. Napjainkban a magyar különleges műveleti erők képesek a vezetési, irányítási, kommunikációs, számítógépes és komplex felderítő rendszereket és szektorokat egy szervezetbe integrálni, amivel nagymértékben növelik reagáló képességüket.

A számítógépre és műholdas eszközökre támaszkodó kommunikációnak köszönhetően, ami

[5]Command, Control, Communications, Computers and Intelligence (C4I)

szerves része a C4I rendszernek, a magyar különleges műveleti erők aktív szereplői az információs korszaknak.

A KRITIKUS INFRASTRUKTÚRÁK VÉDELME

Kritikus infrastruktúrák[6] (KI)„*olyan egymással összekapcsolódó, interaktív és egymástól kölcsönös függésben lévő infrastruktúra elemek, létesítmények, szolgáltatások, rendszerek és folyamatok hálózata, amelyek az ország (lakosság, gazdaság és kormányzat) működése szempontjából létfontosságúak, érdemi szerepük van egy társadalmilag elvárt minimális szintű jogbiztonság, közbiztonság, nemzetbiztonság, gazdasági működőképesség, közegészségügyi és környezeti állapot fenntartásában, és ezért meg kell felelniük az alapvető biztonsági, nemzetbiztonsági követelményeknek*”.[7] Ezen elemek információs, vagy fizikai támadásával valamennyi nemzetközi KI működése akadályozható, illetve a modern nemzetállam működése rövid idő alatt részben vagy egészben megbénítható. Ebből adódó közigazgatási, környezeti és egészségügyi következmények súlyosak és visszafordíthatatlanok lehetnek.

A KI védelme magába foglalja a kormányok, a tulajdonosok és a rendszerek üzemeltetői által szervezett és kivitelezett programokat, projekteket, interakciókat és tevékenységeket, amiket az adott infrastruktúra túlélő képességének növelése érdekében foganatosítottak.

Minden nemzetállam saját céljai, történelme és készleteinek lehetőségei alapján határozza meg kritikus infrastruktúráját.

Magyarország tíz nemzeti KI szektort határozott meg[8], név szerint:

1. energia;
2. infokommunikációs technológiák;
3. közlekedés;
4. víz;
5. élelmiszer;
6. egészségügy;
7. pénzügy;
8. ipar;
9. jogrend – kormányzat;
10. közbiztonság – védelem.

A KI veszélyeztető tényezők köre meglehetősen tág, ide tartoznak a következők:

- fegyveres konfliktusok (pl. háború, fegyveres csoportok támadása, polgárháború) során rövid idő alatt működésképtelenné válhatnak nemzeti kritikus infrastruktúrák;
- természeti eredetű veszélyek (árvíz, belvíz, földrengés, földcsuszamlás,erdőtűz,szélsőséges időjárási viszonyok);
- technológiai veszélyek, balesetek melyek helytelen emberi beavatkozás, mulasztás, figyelmetlenség, vagy technikai, konstrukciós hibák miatt történnek.

[6]CriticalInfrastructures (CI)

[7] 2080/2008. (VI.30.) Kormányhatározat a KI Védelem Nemzeti Programjáról.

[8] 2080/2008. (VI.30.) Kormányhatározat a KI Védelem Nemzeti Programjáról.

A NATO-ban (CEP – Civil Emergency Planning, SCEPC – Senior Civil Emergency Planning Committee)[9] és az Európai Unióban is (EPCIP-GreenBook)[10] léteznek a KI meghatározására és védelmére irányuló programok.

Kritikus információs infrastruktúra

A kritikus infrastruktúra védelmének döntő fontosságú eleme a kritikus információs infrastruktúra[11] (KII) védelme. Az információs korszakban, amiben létezünk, életünknek nincs olyan területe, ahonnan hiányozna a számítástechnika. Az összes KI működésképtelen lenne az információs technológia hiányában.

KII az a hálózat, ami a modern társadalom számára nagy jelentőséggel bíró információkat készíti, szállítja, illetve felhasználja. Ezen hálózatok fenntartása elengedhetetlenül szükséges egy modern állam működéséhez. Egy ország kritikus információs infrastruktúrájának sérülése komoly biztonsági kockázatokkal járhat.

EXPEDÍCIÓS ERŐK

A NATO sokat változott az elmúlt 10 évben. A tagállamok expedíciós erőket fejlesztenek. Ezeknek az erőknek békét kell építeni, kikényszeríteni, teremteni, vagy fenntartani egy ismeretlen, a helyi lakosok (vagy azok egy részének) bizalmatlanságával terhelt környezetben.

Amikor a KI védelméről beszélünk, mindenképpen olyan kontextusban kell azt tennünk, amiben a külföldön alkalmazott erők (ebben az esetben a különleges műveleti erők) képesek beazonosítani azt, annak helyét meghatározni, és szükség esetén az infrastruktúrák biztosításában részt vállalni. Szükséges, hogy megértsék a befogadó nemzet kormányának, de legfőképpen lakosainak értelmezését a kritikus infrastruktúrával kapcsolatosan.

A különleges műveleti erők szerepe a KI védelmében

A magyar különleges műveleti erők jelenleg is aktívan részt vesznek az afganisztáni műveletekben. Ebben a műveleti környezetben a csoportoknak és irányítóiknak egy gyorsan változó információs környezetben kell működniük. Feladatuk az aszimmetrikus hadviselésből adódó kihívások leküzdése, a gerilla taktikákra, technikákra, és eljárásokra való felkészülés.

Az ECI[12] – European Critical Infrastructure – eljárásmódját felhasználva a különleges műveleti erők képesek műveleti területeiken a KI beazonosítására. Annak ellenére, hogy ez a módszer a nemzeti és az EU-s kritikus infrastruktúrák meghatározására szolgál, alapkoncepciója iránymutatást adhat a különleges műveleti erők ilyen szerepben történő alkalmazásában.

---

[9] Több információ a szervezetről itt: http://www.nato.int/cps/en/SID-60CDAE4C-6CC494CD/natolive/topics_50093.htm (2013.01.20)

[10] Bővebb információ: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/133260_en.htm (2013.01.20)

[11] CriticalInformationInfrastructure (CII)

12 COUNCIL DIRECTIVE 2008/114/EC of 8 December 2008 ontheidentification and designation of European criticalinfrastructures and theassessment of theneedtoimprovetheirprotection. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:345:0075:0082:EN:PDF (2013.01.20)

Különleges műveleti csapatok alkalmazása KI védelmi műveletekben kettős jellegű. Egyrészről ezek az erők saját infrastruktúrájukat is üzemeltetik, aminek biztosításáról gondoskodni kell. Másrészről képesnek kell lenniük ezt a tudást átadni támogató tevékenységük közben.

Saját infrastruktúrájuk legérzékenyebb elemei az utánpótlási lánc, illetve az általuk használt információs technológia. Ezek a csapatok barátságos erőktől távol működnek, gyakran ellenséges környezetben. A misszió szempontjából kritikus eszközök, lőszer, valamint az élelem utánpótlásáról gondoskodni kell annak érdekében, hogy harcértéküket megfelelő szinten tartsák és a feladatot képesek legyenek végrehajtani.

A műveleti környezet ismerete és megértése a legfontosabb alappillére a különleges műveleteknek. A Maslow[13] piramist felhasználva a különleges műveleti erők képesek megtalálni, beazonosítani, és hatást gyakorolni a befogadó nemzet kritikus infrastruktúrájára. Ez magába foglalja a környezet elemzését, a befogadó nemzet vonatkozó nézeteinek megismerését, a lakosság számára legfontosabb KI szektor beazonosítását, KI hibáinak megtalálását, KI rendszer felmérését és szükséges esetben javaslat tételt a változtatások érdekében.

1. ábra Maslow-piramis

A kritikus infrastruktúra védelmének lépései

A befogadó nemzet kritikus infrastruktúrájának elemzése során a különleges műveleti erők megismerik a környezetet, tanulmányozzák a szektorokat és megállapítják a kritériumokat.

Kritikus infrastruktúra védelem: mindazon programok, kölcsönhatások és tevékenységek, amelyeket az állam, az üzemeltetők, a tulajdonosok használnak a kritikus infrastruktúrájuk védelmére.

Kritikus infrastruktúra képesség: a kritikus infrastruktúra zavarainak, vagy szétzúzásának megakadályozására való felkészülés, csökkentés, védelem, reagálás és a helyreállítás képessége.

[13]http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/pszielmal/maslow_motivcis_piramisa.html.(2013.01.20)

Az országoknál szereplő kritikus infrastruktúrához sorolható főbb ágazatok és szektorok gazdasági, államigazgatási, illetve infrastrukturális szakterületek:

- informatikai és kommunikációs rendszerek;
- szállítás és közlekedés;
- közegészségügy;
- élelmiszer ellátás;
- távközlési szektor;
- műsorszórás;
- katasztrófavédelem;
- postai szolgáltatás;
- információs, tájékoztató szolgáltatások;
- energiatermelés és elosztás;
- honvédelem, védelmi ipar, fegyveres erők;
- bank-és pénzintézeti szektor;
- közjólét;
- jogrend;
- vegyi- és biotechnológiai ipar;
- nukleáris erőművek;
- rendészeti szektor;
- szállítás és közlekedés;
- polgári védelem;
- terror és szuperterror (ABV) elleni védelem;
- közigazgatás, közszolgáltatás;
- vízellátás-közművek.

KI védelmének lépései:

1. célok meghatározása;
2. kritikus infrastruktúra beazonosítása;
3. kritikus információs infrastruktúra beazonosítása;
4. prioritások meghatározása;
5. gyengeségek és kockázatok beazonosítása;
6. tevékenység megtervezése;
7. végrehajtás.

Az első lépésben ki kell deríteni, melyek a kritikus szektorok. A Maslow piramis használata leegyszerűsíti ezt a folyamatot. Fontos, hogy ez az elemzés alapos legyen, tartalmazza hogyan működnek a szektorok, rendszerek, alrendszerek a mindennapokban. A megfelelő célok meghatározása nagy jelentőséggel bír, hiszen az egész tervezés ezen alapszik.

Miután a célok kijelölésre kerültek a különleges műveleti erőknek ki kell deríteni miért tartják a helyiek az adott infrastruktúrát kritikusnak, valamint a szemben álló fél hogyan kezeli ezt a szektort. Ebben a lépésben kell a különleges műveleti erőknek a műveleti területen az adott szektorra vonatkozó fizikai bizonyítékokat megtalálniuk. A vizsgálatnak ki kell térnie a szociális funkciókra is.

Harmadik lépésben elemzik a beazonosított KI információs rendszereit. A szemben álló fél

megértésének fontos momentuma ez az aszimmetrikus hadviselés keretein belül.

Mindezek után a különleges műveleti erők elkezdik vizsgálni, milyen következményekkel járna a kijelölt KI/KII megrongálódása. E tevékenység során a helyi lakosságra gyakorolt várható hatásokat kiemelten kezelve kerülnek kijelölésre a prioritások. A kijelölt KI megrongálódásából következő másodlagos kockázatok is elemzésre kerülnek az előkészület e fázisában.

A hatodik pontban az előbb meghatározott prioritások alapján minden egyes KI/KII -t vizsgálat alá vetnek. A fizikai és információs gyenge pontokat és kockázatokat meghatározzák. Idáig tart a tervezés fázisa. Ezek a tervek a szemben álló fél támadó tevékenysége észlelésekor realizálódnak.

A különleges műveleti erők, mint a haderő erősokszorozó komponense a befogadó nemzet szakértőivel szoros együttműködésben hajtja végre a KI/KII védelmét. Elsődleges feladatuk a tanácsadás és kiképzés területén valósul meg.

Saját kritikus infrastruktúra/kritikus információs infrastruktúra védelme

A KI/KII védelme szempontjából létezik egy másfajta megközelítés. A különleges műveleti erők széles körben alkalmaznak információs technológiát. A saját KI/KII védelme ugyanolyan fontossággal bír, mint a befogadó nemzetnek nyújtott tanácsadó tevékenység. Bevetés előtt, misszió előtti felkészítés keretein belül minden különleges műveleti csapatnak keresztül kell mennie egy feladat specifikus tervezési folyamaton annak érdekében, hogy képes legyen megvédeni a feladat szempontjából kritikus felszerelést és infrastruktúrát.

Konklúzió

Ebben a tanulmányban a különleges műveleti erők a kritikus infrastruktúrák védelmében betöltött lehetséges szerepei kerültek elemzésre. Megállapítható, hogy a harcedzett és tapasztalt magyar különleges műveleti erők képesek a befogadó nemzeteknek támogatást nyújtani a KI/KII védelme során. Ebben a cikkben kifejtésre kerültek a KI/KII elemzésének lépései, azonban a különleges műveleti erők vonatkozásában szükséges a téma további elmélyültebb vizsgálata.

FELHASZNÁLT IRODALOM

[1] 2080/2008. (VI.30.) Kormányhatározat a KI Védelem Nemzeti Programjáról.
[2] Nyt. szám: 94/658: Különleges Műveleti Erők Alkalmazási Irányelvei. MH ÖHP. 2008.
[3] COUNCIL DIRECTIVE 2008/114/EC of 8 December 2008 ontheidentification and designation of European criticalinfrastructures and theassessment of theneedtoimprovetheirprotection.
[4] 1249/2010.(XI.19.)Korm. Határozat az EU KI kijelöléséről.
[5] 2112/2004 (V.7.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól7606/04.sz. EU. Nyilatkozat és Akcióterv
[6] 2080/2008. (VI.30) Korm. határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról
[7] A katasztrófavédelemmel összefüggő 2007. évi feladatokról szóló 1/2007. (III.29.) Kormányzati Koordinációs Bizottság határozat.
[8] Zöld könyv- Magyarország (KI védelmére vonatkozó nemzeti program).
[9] 2011. évi CXXVIII. törvény A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
[10] Dr. KOVÁCS László:Kritikus információs infrastruktúrák. Egyetemi jegyzet. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest 2007.